

TASFİYE TALEPNAMELERİNE GÖRE ANKARA VİLAYETİNDE MÜBADİLLERİN YERLEŞTİRİLMESİ

Mehmet KAYA *

Aysun DEVECİ **

Öz

Göç hareketi insanın var oluşu kadar eski bir olgudur. Bu olgu zorunlu ve isteğe bağlı olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir. Ancak sonuçları itibariyle zorunlu göçler daha etkilidir. Osmanlı Devleti'nde XIX. Yüzyılda ağırlıklı olarak yaşanan Anadolu'ya göç hareketi etki bakımından önemli bir sorun olarak yer almıştır.

Lozan görüşmeleri sırasında 30 Ocak 1923'te imzalanan mübadele antlaşması ile Batı Trakya'daki Türkler ile İstanbul'daki Rumların yerlerinde kalmaları şartıyla Anadolu'ya önemli bir göç hareketi yaşanmıştır.

Dönemin önemli bir kaynağı olan tasfiye talepnamelerinde mübadillerin sahip oldukları menkul ve gayrimenkullerin kayıtları yer almaktadır. Bu kayıtlardan Ankara vilayeti ile ilgili talepnamelere göre mübadillerin yerleşmesi istatistik biliminden faydalanılarak somut bilgiler halinde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Tasfiye, Talepname, Ankara.

ACCORDING TO TASFİYE TALEPNAMES PLACING IMMIGRANTS IN ANKARA PROVINCE

Abstract

Migration is as old as human existence. This phenomenon takes place, including core and option ally two ways. However, the results are more effective as forced migrations. In the Ottoman Empire, XIX century, migrated to Anatolia occur mainly in the century took place as a major problem in terms of impact movement.

During the interviews, the 30 January 1923 signed the Lausanne population Exchange treaty with the condition that they remain in their place of Anatolian Greeks in Istanbul with Turks in Western Thrace there has been a significant migration movements.

Liquidation, which is a major source of demand for the period they have immigrants located on the movable and immovable records. This settlement of migrants and upgrades based on Ankara province of their records request will be handled as benefiting from concrete information science statistics.

Keywords: Migration, Tasfiye, Talepname, Ankara.

* Yrd. Doç. Dr., Niğde Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, (dr.kaya40@hotmail.com).

** Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi.

Giriş

İnsanoğlunun varoluşundan beri göç olgusu önemini korumaktadır. Şartlar gereği asıl yaşam alanını terk ederek kendisine yeni yurt araması insanın doğasından kaynaklanmaktadır. Göçlerin zorunlu ve isteğe bağlı olması iki farklı şekilde gerçekleşmesi sonuçta var olan yerin terk edilmesini gündeme getirmektedir.

Tarihte bu göç olgusunun Osmanlı Devleti'ni de etkilediği gerçeği göz ardı edilemez. Klasik dönemdeki genişleme siyasetine uygun olarak, Balkanlar ağırlıklı olmak üzere, Anadolu'dan göç hareketi gerçekleşmiştir. Toprak kayıplarının artmasıyla tersine yoğun bir göç yaşanmıştır. Kısa sürede yoğun bir nüfusun daha güvenli bölgelere gelmeye çalışması, beraberinde çözülmesi gereken büyük sorunların yaşanmasına yol açmıştır. Cumhuriyet öncesinde Aşair ve Muhacir Müdüriyetinin kurulması ile göçün bir düzene konulmasına, iaşe ve barınma gibi çeşitli ihtiyaçlarının karşılanmasına çalışılmıştır.

Lozan görüşmelerinin birinci evresinde 30 Ocak 1923 tarihinde sözleşme ve ek protokolü ile mübadele antlaşması imzalanmıştır. Mustafa İsmet Bey, Dr. Rıza Nur Bey, Hasan Bey, E.K. Venizelos, D. Caclamanos'un imzaladığı sözleşmeyle Türk topraklarında yerleşmiş Rum Ortodoks dininden Türk uyruklular ile Yunan topraklarında yerleşmiş Müslüman uyruklular 1 Mayıs 1923'ten başlamak üzere göçe tabi tutulacaklardı. Mübadele İstanbul'da bulunan Rumlar ile Batı Trakya'daki Türkleri kapsamayacaktı¹.

Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra bir ay içinde Birinci Dünya Savaşı'na girmemiş devletlerarasından Milletler Cemiyeti tarafından seçilecek üye dahil olmak üzere Türkiye ile Yunanistan'da Muhtelit Mübadele Komisyonu kurulacaktı. Komisyonun başkanlığını tarafsız üç üye sırayla yürütecekti. Bu komisyon çalışmaları yürütmek üzere alt komisyonlar kurabilecekti. Mübadele işlerinin yürütmek üzere Mübadele İmar ve İskan Vekaleti kurulmuştur. Vekaletin başkanlığına Mustafa Necati Bey getirilmiştir².

1 Kemal Arı, *Büyük Mübadele Türkiye'ye Zorunlu Göç (1923-1925)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2000, s.18; M.Cemil Bilsel, *Lozan*, C.1, İstanbul, 1933, s.145; Nedim İpek, *Mübadele ve Samsun*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2000, s.23.

2 Mesut Çapa, "Cumhuriyetin İlk Mübadele ve İmar İskan Vekili Mustafa Necati Bey", *Mustafa Necati Sempozyumu*, s.63; Ercan Çelebi, "Mübadillerin Yunanistan'daki Mal Kayıtları ve

Mübadillerin götüremediği taşınır ve taşınmaz mal ve mülklerinin dökümü yapılarak kendisinin de hazır bulunmak koşuluyla kayıtları tutulacaktı. Bu tutulan kayıtlara göre mübadillere gittikleri ülke tarafından eş değerde mülk sağlanması gerekiyordu. Tasfiye talepnamesi olarak adlandırılan bu kayıtlar dört nüsha halinde hazırlanacaktı. Biri yerel makamlarca saklanacak, diğeri yerel komisyona verilecek, üçüncüsü gidilen ülkeye verilecek son nüshası da mübadilin kendisinde kalacaktır³. Türkiye'ye gelen mübadiller için Yunan makamları talepnameyi uygun şekilde düzenlemek zorunda olduğundan Yunanca, aynı zamanda komisyonlar için dönemin geçerli dili olan Fransızca, Türkiye'deki işlemler içinde Türkçe kullanılmıştır. Talepnameler belli bir mal varlığına sahip mübadiller için tutulmuştur. Bunun için göçün kısa sürede gerçekleştiğinden kayıt edilemeyen ya da bir mal varlığına sahip olmayan mübadillerin talepnameler kadar hatta fazla olabileceği de unutulmamalıdır.

Tasfiye talepnamelerinin incelenmesine dairiki araştırmacının birkaç çalışması bu konuya dikkat çekmiştir⁴. Makalemizde mübadillerin sahip olduğu mal dökümü daha ayrıntılı bir çalışmayı gerektirdiğinden burada değinilmeyip, iskan siyaseti bağlamında ele alınacaktır. Tarihe yardımcı bilimler arсында önemli yer tutan istatistikler ışığında verilerin daha kolay anlaşılması sağlanmaya çalışılacaktır. Bu amaçla gereksiz ayrıntılardan kaçınılacak, kayıtlarda yer alan mükerrer yazımlar, o yazıma dair somut bilgiler varsa, çalışmanın içinde yer almayacaktır. Tasfiye talepnamelerinden yararlanma konusunda bir metot oluşturma denemesi yapılamaya çalışılacaktır.

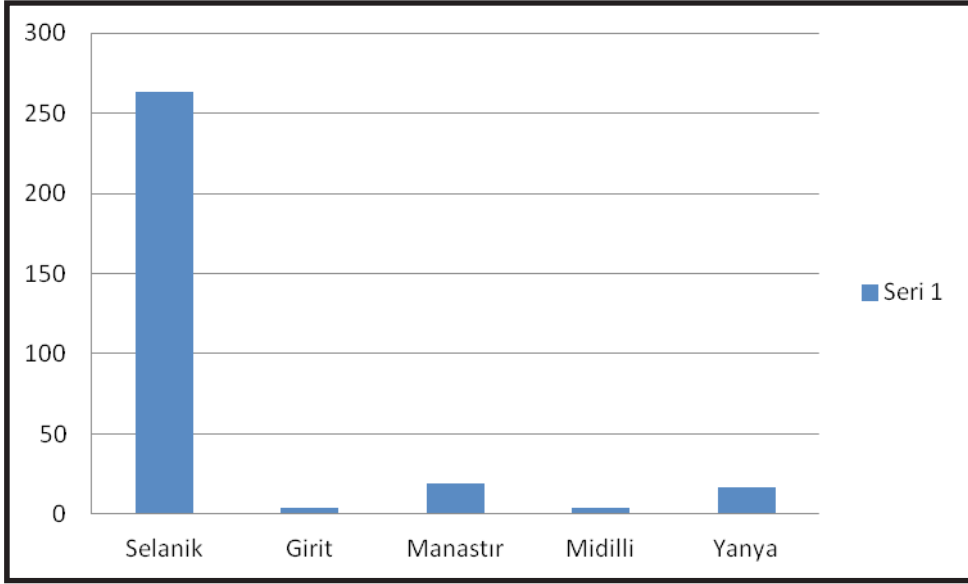
1. Mübadillerin Geldikleri Bölgeler

Tasfiye talepnamelerine göre Ankara Vilayetine Selanik, Girit, Manastır, Midilli ve Yanya vilayetlerinden mübadiller gelmiştir. Selanik'ten 263, Girit'ten 4, Manastır'dan 19, Midilli'den 4, Yanya'dan 17 kayıt vardır. Toplam 306 kişinin kayıtlı olduğu Ankara vilayetinde mübadillerin dağılımı grafikte verilmiştir.

Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri", *Çağdaş Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C.5, S.12, İzmir, 2006, s.38.

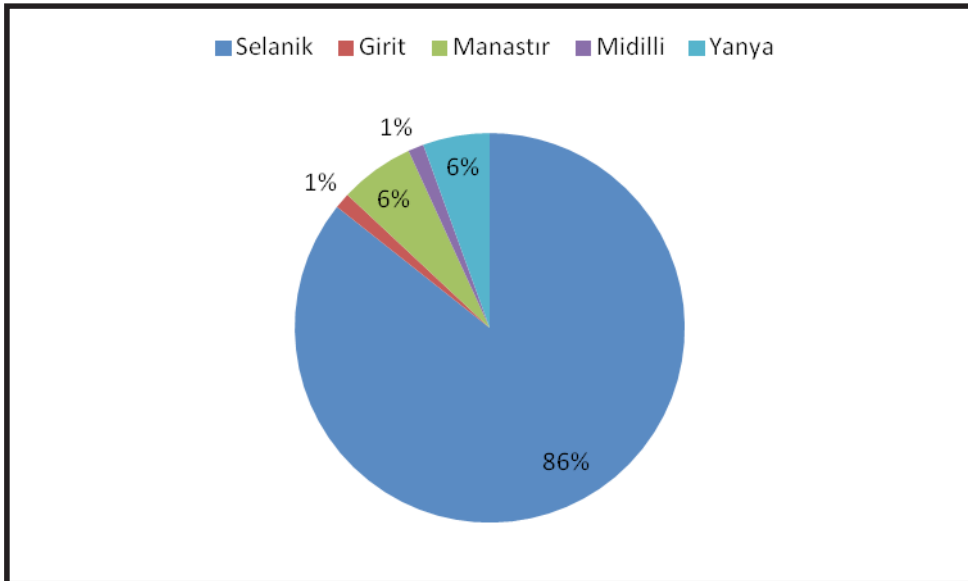
3 Seçil Akgün, "Birkaç Amerikan Kaynağından Türk-Yunan Mübadele Sorunu", *Üçüncü Askeri Tarih Semineri Türk Yunan İlişkileri*, Gen.Kur. ya, Ankara, 1986, s.250; "Yunan Zulmüne Karşı Mukabelebil misil Lazımdır" Anadolu'da Yenigün, 21 Teşrinevvel 1923.

4 Necat Çetin, "Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA) Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnamelerine Göre Gelibolu'ya İskan Edilen Mübadillerin Geldikleri Memleketleri ve Gelibolu'da İskan Edildikleri İdari Birimler", *Uluslararası Gelibolu Sempozyumu Bildirileri*, Çanakkale, 2013, s.293; Necat Çetin, "Torbali Nüfus Arşivi Atik Nüfus Esas Defter Kayıtlarına Göre Mübadil Kayıtları Üzerine İnceleme (1927-1932)", *Mübadele Şen Gittik-Yaşlı Döndük*, Samsun Mübadele ve Balkan Türk Kültürü Araştırmaları Derneği Kültür Yayınları Serisi 7, Samsun, 2011, s.79.

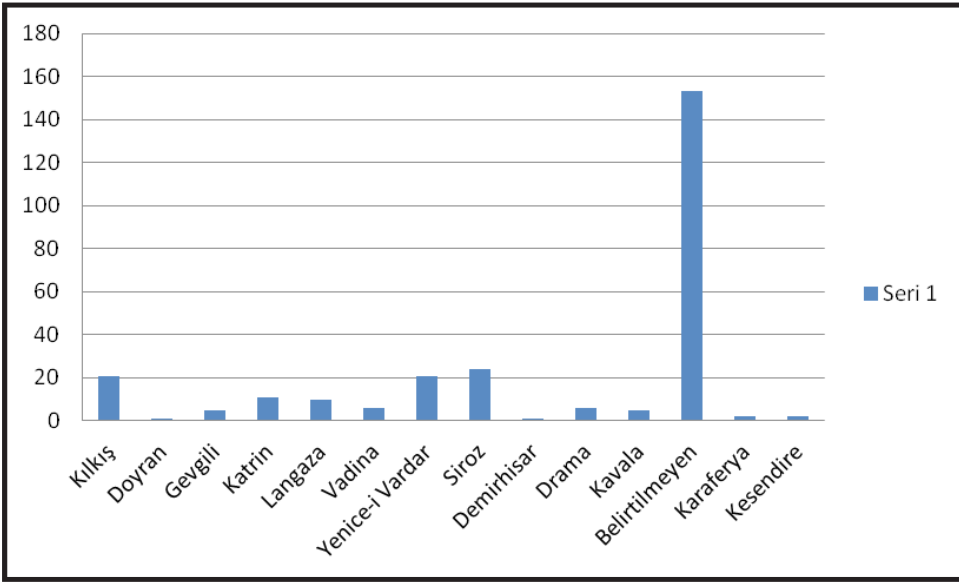
Grafik I. Vilayetlere Göre Mübadillerin Dağılımı

Bu bilgiler ışığında mübadillerin yüzdelerle dağılımını bulmak mümkündür. Buna göre %86 gibi büyük bir oranla Selanik vilayetinden gelen mübadiller önemli yer tutmaktadır. %6' şar ile Manastır ve Yanya vilayetleri izlemektedir. Girit ve Midilli'den gelenler ancak %1 nispetindedir.

Grafik II. Vilayetlere Göre Mübadillerin Yüzdelerle Dağılımı

Vilayetlere göre ayırım yapıldıktan sonra her vilayetten gelen mübadillerin durumunu incelemek gerekir. En çok mübadil kaydı bulunan Selanik vilayetinden gelenleri kazalar itibariyle belirlemek mümkündür. Kalkış 21, Doyran 1, Gevgili 5, Katrin 11, Lankaza 10, Vodina 10, Yenice-yi Vardar 21, Siroz 24, Demirhisar 1, Drama 6, Kavala 5, Karaferye 2, Kesendire 2, kazası belirtilmeyen de 153'tür. Görüldüğü üzere vilayet içinde kazası belirtilmeyenlerin oranı yüksektir. Bunun başlıca iki nedeni olabilir. Mübadiller kayıtları yapılırken vilayeti belirtip kazayı belirtmemiş olabilirler. Diğer de kaydı yapan kişilerin sadece vilayeti esas almalarından dolayı kaza ismi konusunda hassasiyet göstermemiş olmalarından kaynaklanabilir. Selanik vilayeti kazalarına dair bu sayılar belirtildikten sonra veriler grafik halinde sunulmuştur.

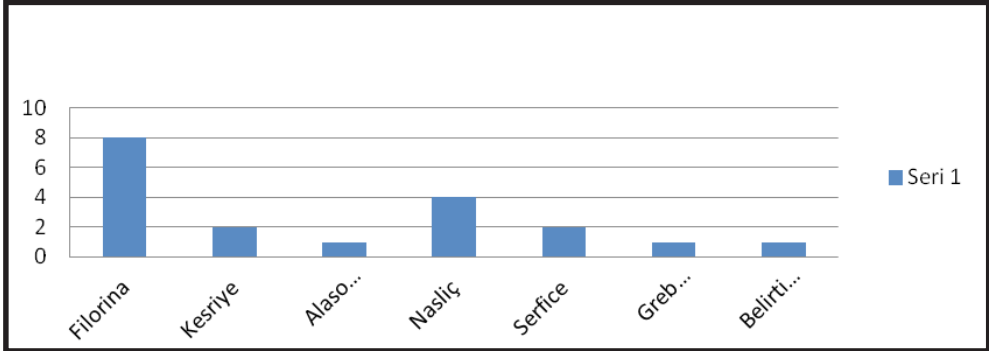
Grafik III. Selanik Vilayeti Mübadillerin Kazalar İtibariyle Dağılımı

Selanik mübadillerinin yüzdelik dağılımının verilmesiyle bazı bilgilerin netleşeceği şüphesizdir. Bu anlamda Kazası belirtilmeyenler %57'lik bir miktara sahiptir. Bunu %9 ile Siroz, Kalkış % 8, Yenice-yi Vardar % 8, Katrin % 4, Gevgili %2, Vodina % 2, Kavala % 2, Drama % 2, Karaferye %1, Kesendire % 1, Demirhisar ve Doyran da %1'den azdır. Görüldüğü üzere Selanik kazası yer almamaktadır. Ancak belirtilmeyenlerin içinde Selanik kazasının da yer alabileceği hatırdan uzak tutulmamalıdır. Bu düşüncemizi kuvvetlendiren nokta vilayet adının kazayı da kapsıyor olmasıdır.

Kaza adı	Yüzdelik Durumu %
Belirtilmeyen	57
Siroz	9
Yenice-yi Vardar	8
Kılıkış	8
Katrin	4
Langaza	4
Drama	2
Vodina	2
Gevgili	2
Kavala	2
Karaferye	1'den az
Kesendire	1'den az
Demirhisar	1'den az
Doyran	1'den az

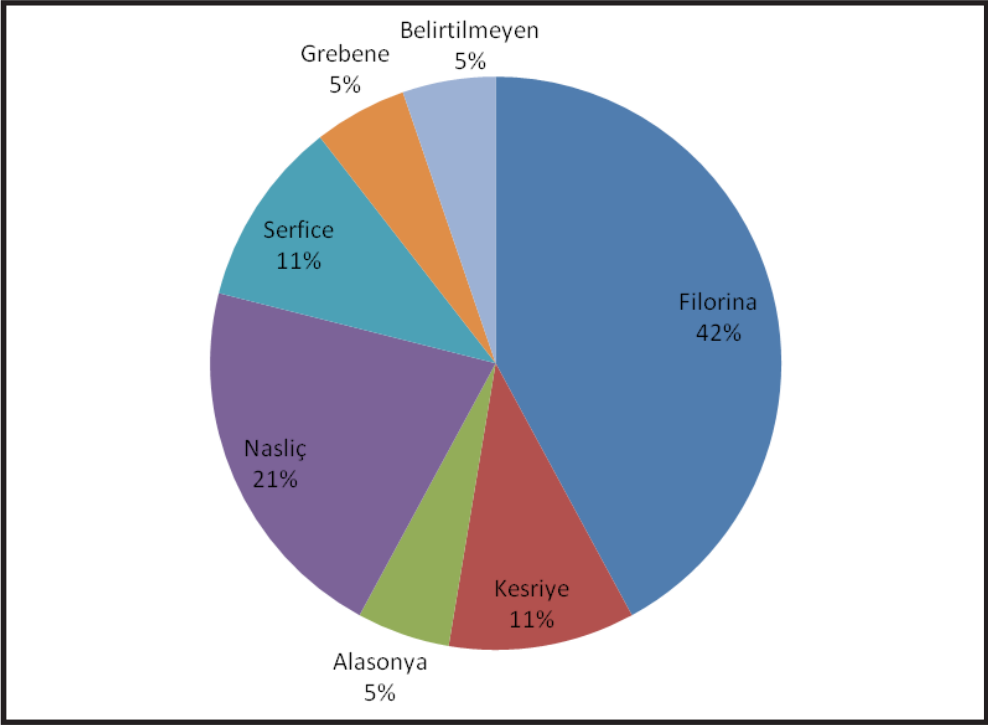
Tablo I. Selanik Vilayeti Mübadillerinin Kazalara Göre Yüzdelik Dağılımı

Manastır vilayetinde de Ankara vilayetine göç hareketi yaşanmıştır. Bu vilayete dair toplam 19 kayıt yer almaktadır. Florina 8, Kesriye 2, Alasonya1, Naslıç 4, Serfice 2, Grebene 1kazalarından göç yaşanmıştır. Burada belirtilmeyen kısmında yer alan bir kaydın muhtemelen Manastır kazasına ait olma ihtimali vardır.

Grafik IV. Manastır Vilayeti Mübadillerinin Kazalara Göre Dağılımı

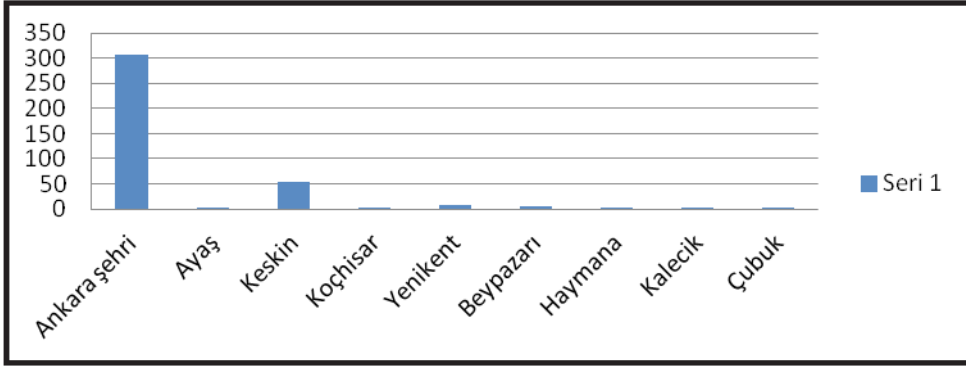
Vilayet kazalarına göre dağılımdan sonra yüzdelik dağılımı da hesaplamak mümkün olmaktadır. Vilayet içinde % 42 ile Florina'dan gelen mübadiller en fazla yeri tutmaktadırlar. Naslıç %21, Kesriye % 11, Serfice % 11, Grebene %5, Alasonya % 5 ve belirtilmeyen de % 5'dir. Burada Manastır kazasından herhangi bir göç hareketi görünmemekle birlikte belirtilmeyenler içinde yer alması olasıdır.

Grafik V. Manastır Vilayeti Mübadillerinin Yüzdelerle Dağılımı

Ankara vilayetine göç veren vilayetler arasında Yanya da yer almaktadır. Bu vilayet için Yanya kazası ile geldiği yer belirtilmeyen şekilde iki ayırım söz konusudur. Toplam 14 kaydın 12'si Yanya kazasına ait olup 2'si de belirtilmeyendir. Yüzdelerle dağılımda %86 gibi yüksek bir oranla Yanya kazası, %14 ile de belirtilmeyen yer almaktadır. Midilli ve Girit vilayetlerinden de 1'er kayıt söz konusudur. Bunun için bunların dağılım ve yüzdelerle dağılımının yapılması mümkün değildir.

Mübadillerin hangi vilayetlerden Ankara vilayetine geldiğini belirledikten sonra bunların vilayetin hangi kazalarına iskân edildiklerini ele almak gerekir. Bu kayıtlar içerisinde en çok Ankara şehrine 307 iskân gerçekleşmiştir. Keskin 55, Yenikent 7, Beypazarı 5, Ayaş 3, Haymana 2, Kalecik 2, Çubuk 1, Koçhisar 1 dağılımı yer almaktadır.

Grafik VI. Ankara Vilayetine Gelen Mübadillerin Dağılımı

Mübadillerin yüzdelik dağılımı da bellidir. Bu dağılımda % 80 ile Ankara şehri en fazladır. Keskin % 14, Yenikent % 2, Beypazarı % 1, Ayaş% 1, Kalecik,Haymana, Koçhisar ve Çubuk kazalarında % 1'den azdır.

Kaza adı	Yüzdelik Durumu %
Ankara şehri	80
Keskin	14
Yenikent	2
Beypazarı	1
Ayaş	1
Haymana	1'den az
Kalecik	1'den az
Çubuk	1'den az
Koçhisar	1'den az

Tablo II. Ankara Vilayetine Gelen Mübadillerin Yüzdelik Dağılımı

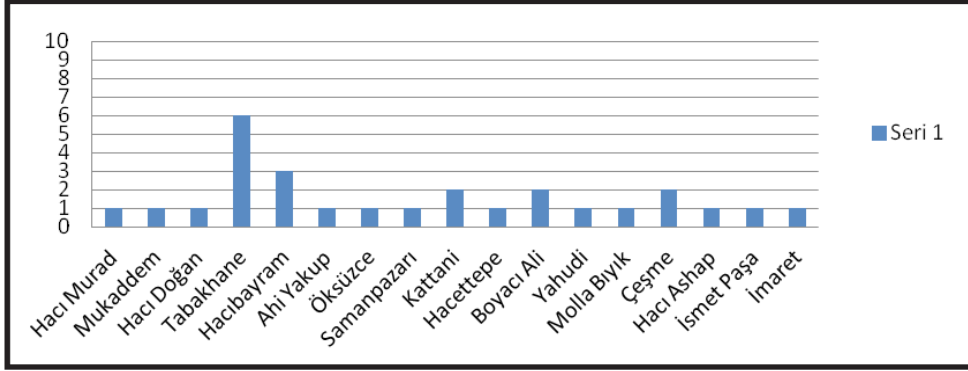
2. Ankara Şehrinde Mübadillerin Durumu

Vilayete gelen mübadillerin yanında Ankara şehrine gelen mübadillerin hangi mahallelere iskân edildikleri de anlaşılmaktadır. Tabakhane 6, Hacı Bayram 3, Kattani 2, Boyacı Ali 2, Hacı Murat, Mukaddem, Hacı Doğan, Ahi Yakup, Öksüzce, Hacettepe, Yahudi mahalleleri de 1'er kayıtla gösterilmiştir. Bundan başka mahallesi belirtilmeyen 279 kayıt bulunmaktadır.

Kayıtlarda adı geçen mahallelerin 19.Yüzyıl temettuat defterlerinde yer alması tarihi süreç bakımından bu mahallelerin eski yerleşim alanları olduğunu pekiştirmektedir.Hacettepesi⁵, Öksüzce (muhtemelen temettuat defterinde

5 BOA, ML.VRD.TMT.d.193.

yer alan Öküzce), Yahudi ⁶, Hacı Doğan⁷, Boyacı Ali⁸, Hacı Bayram Veli⁹, Mukaddem¹⁰, Kattani¹¹, İmaret¹², Çeşme¹³, Hacı Ashab¹⁴ mahalleleri temettuat defterlerinde yer almaktadır. Mübadillerin var olan bu mahallelere perakende olarak yerleştirilmişlerdir. İsimleri belirtilmeyen diğer mahallelere de iskan edildikleri düşünülebilir.

Grafik VII. Ankara Şehrine Yerleştirilen Mübadiller

Mahallelere iskân edilenlerin yüzdük dağılımlarını belirtmek konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır. 279 kişinin yerleşim yeri sadece Ankara olarak yer almakta, mahalle adı belirtilmemektedir. Bu 279 kişi, mübadillerin %91'ini de oluşturmaktadır. Geriye kalan % 9 gibi bir oran isimlerini saydığımız mahallelere iskan edilmiştir. Aşağıdaki tabloda %9'luk oranın toplam yüzdük içerisindeki dağılımı verilmiştir.

Mahalle Adı	Yüzdük Durumu %
Tabakhane	22
Hacı Bayram	11
Kattani	7
Boyacı Ali	7
Çeşme	7
Hacı Murad	4
Mukaddem	4
Hacı Doğan	4

- 6 BOA, ML.VRD.TMT.d.62.
- 7 BOA, ML. VRDTMT.d 176.
- 8 BOA, ML. VRD.TMT.d,44
- 9 BOA, ML. VRD.TMT.d,38
- 10 BOA, ML. VRD.TMT.d,17759.
- 11 BOA, ML. VRD.TMT.d, 2,48,99,153
- 12 BOA, ML. VRD. TMT.,d32
- 13 BOA, ML. VRD. TMT.d, 37.
- 14 BOA, ML. VRD. TMT.d,71

Ahi Yakup	4
Samanpazarı	4
Öksüzce	4
Hacettepe	4
Yahudi	4
Molla Bıyık	4
Hacı Ashab	4
İsmet Paşa	3
İmaret	3

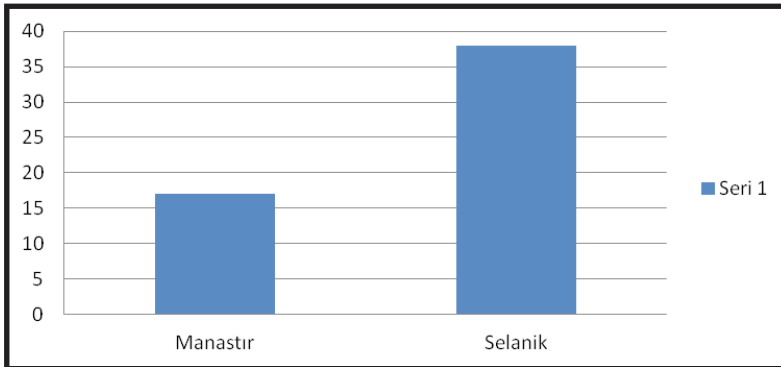
Tablo III. Ankara Şehrine Gelen Mübadillerin Yüzdelerle Dağılımı

3. Mübadillerin Yerleşim Alanları

Mübadillerin geldikleri vilayetlere göre bilgi verildikten sonra, bunların yerleşim alanlarının da belirtilmesi gerekir. Bu anlamda Ayaş kazasına ait 3 kayıt bulunmaktadır. Bu kayıtlardan 2'si Selanik vilayetine, 1'i de Cezayir-i Bahr-ı Sefid vilayetine aittir.

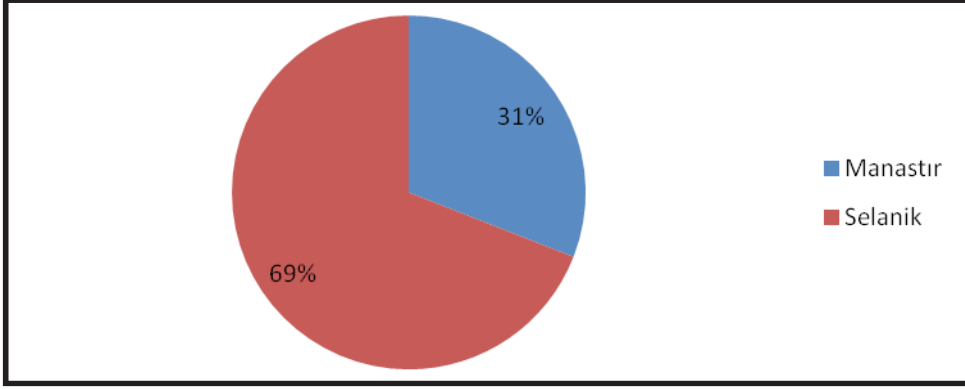
Beypazarı için de 5 kayıt olup, bunların 1'i Manastır, 4'ü de Selanik vilayetini içermektedir. Çubuk kazasına ait 1 kayıt vardır. Bu da Selanik vilayetinin Demirhisar kazasına aittir. Haymana kazasına göç edenler 2 kayıttır. Bunlar aynı vilayetin (Selanik) Siroz ve Petriç kazalarından gelmişlerdir. Kalecik kazasında isken edilene ait 2 kayıt olup, Selanik kazasının Kılıkış ve Karaferye kazalarından göç etmişlerdir.

Ankara'nın kazaları arasında önemli göç alan yerlerden biri de Keskin kazasıdır. Kazaya dair 55 kayıttan 17'si Manastır, 38'i de Selanik vilayetinden gelen mübadillere aittir. Manastır vilayetinden gelenler Kozana livasından olmakla birlikte kazaları belirtilmemiştir. Selanik vilayetine bağlı Katrin ve Drama kazaları için 1'er kayıt olup, geriye kalan 35 kaydın kazası belirtilmemiştir.

Grafik VIII. Keskin Kazasına Gelen Mübadillerin Dağılımı

Keskin kazasına gelen mübadillerinin durumu da bellidir. Bu mübadillerin %69'u Selanik, % 31'de Manastır vilayetinden gelen mübadillerdir.

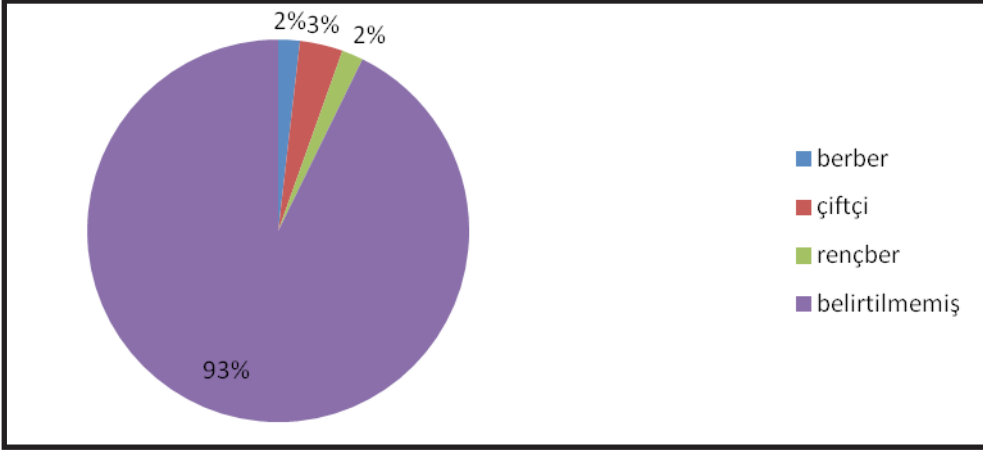
Grafik IX. Keskin kazasındaki Mübadillerin Yüzdeleri Dağılımı

Koçhisar kazasına gelen mübadil de Selanik vilayetinin Siroz kazası Bedrettin mahallesinden göç etmiştir. Yenikent kazasında 7 mübadil kaydı yer almaktadır. Bu kayıtların 2'si Selanik, 5'i Manastır vilayetine aittir. Manastır vilayetinden gelenler Serfice kazasından, Selanik'ten gelenlerden 1'iDemirhisar'dan olup, diğerinin de kazası belirtilmemiştir.

4. Mübadillerin Meslek Durumu

Mübadilleri geldikleri ve yerleştikleri yerlere göre ayırım yaptıktan sonra, bunların meslekleri itibariyle bir dağılım yapmak mümkündür. Bu dağılımda öncelikle meslekleri belirtilmeyen 260 kişinin % 90'ı oluşturduğunu söylemek gerekir. Geriye kalan %10'luk bir oran çeşitli mesleklerikapsamaktadır. Meslekler içinde 7 memur, 6 tacir, 3 kâtip, 2 tütüncü, 2 muhasebeci başta olmak üzere diğer meslek gruplarından da 1'er kişi bulunmaktadır. Bu meslek grupları da belediye başkanı, maliye müfettişi, mahkeme üyesi,şimendiferci,odacı, bahriye zabiti, şoför, terzi, imam, arabacı berber, çiftçidir.

Yenikent kazasına ait 7 kayıttan 5'nin mesleği belirtilmemiştir.Kayıtlarda 1 yüzbaşı ve 1 başkâtibin yer aldığı görülmektedir. Keskin kazasındaki 54 kayıttan 51'i mesleği belirtilmeyenleri, kalanlar da 1 berber, 2 çiftçi, 1rençberigöstermektedir. %93 gibi çok büyük oranda mesleği belirtilmeyenlere aittir. Geri kalan % 7 de diğer meslekler arasında paylaşılmıştır.

Grafik X. Keskin Kazasındaki Mübadillerin Meslek Dağılımı

Sonuç

Ankara'ya gelen mübadil sayısını sadece tasfiye taleplerleriyle açıklamak mümkün değildir. Hiçbir mülkü olmayıp Ankara'da iskan edilenlerin de dikkate alınması gerekir. Bu yüzden de bir o kadar mübadilin de bu şekilde geldiği düşünülebilir.

Tasfiye talepleri sayesinde mübadillerin geldiği yerler, yerleşim alanları, meslek dağılımları hakkında somut bilgiler edinilebilmektedir. Burada sıkıntılı nokta meslekleri belirtilmeyenlerin çoğunluğu oluşturmalarıdır. Mübadillerin bilgilerini kayıtlara geçiren görevlilerin yaptığı eksik yazımlar, ya da mübadillerin yerleşim yerleri hakkında ayrıntılı bilgi vermemeleri, (mahalle ya da köy olarak) meslek gruplarına göre dağılımı, olası çiftçi ve rençberlerin bu bilgiyi görevlilere aktarmamaları eksiklikler arasında sayılabilir. Eğer yerleşim ve geldikleri yerler hakkında ayrıntılı veriler yer alsaydı, göç siyaseti bakımından daha kullanılabilir ve elverişli bilgilere ulaşmak mümkün olabilirdi.

Taleplerde mübadillerin sahip oldukları menkul ve gayrimenkullerin incelenmesiyle özellikle geldikleri bölgelere ait fiziki konumlarına dair belki de günümüzde varlığını sürdüremeyen yer adlarının tespitinde, çeşitli istatistik verileri de kullanılarak ufukumuzu genişletecek yeni bilgiler ortaya konulabilir. Bu verilerin bölge tarihleri üzerine yapılacak çalışmalarda referans kaynağı görevini üstlenebileceğini söylemek abartılı bir tanımlama olmasa gerekir.

Bizim bu makalede ortaya koymaya çalıştığımız nokta, daha kapsamlı bilgiler sunarak, göç siyaseti üzerine var olan bazı çalışmalarını geliştirmeye yöneliktir. Bilgilerin sunumunda grafik ve tablolardan yararlanılarak daha anlaşılır bir hale getirilmeye çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

I. Arşiv Kaynakları

Başbakanlık Osmanlı Arşivi,
Maliye Nezareti Varidat Kalemi Temettuat Defterleri Kataloğu,
Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi,
Nafia Vekaleti Ankara Vilayeti Tasfiye Talepnameleri.

II. Resmi Yayınlar

T.B.M.M Zabıt Ceridesi, Devre II, C.II, Ankara, ty.

III. Süreli Yayınlar

Anadolu'da Yenigün,
Hakimiyet-i Milliye,
Türk Sesi.

IV. Kitaplar

ARI, Kemal, *Büyük Mübadele Türkiye'ye Zorunlu Göç (1923-1925)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2000.
BİLSEL, M.Cemil, *Lozan*, C.1, İstanbul, 1933.
İPEK, Nedim, *Mübadele ve Samsun*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2000.
YILDIRIM, Onur, *Diplomasi ve Göç: Türk Yunan Mübadelesinin Öteki Yüzü*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006.

V. Makaleler

AKGÜN, Seçil, " Birkaç Amerikan Kaynağından Türk-Yunan Mübadele Sorunu", *Üçüncü Askeri tarih Semineri Türk Yunan ilişkileri*, Gen.Kur. yay, Ankara, 1986.
ÇAPA, Mesut, "Cumhuriyetin İlk Mübadele ve İmar İskan Vekili Mustafa Necati Bey", *Mustafa Necati Sempozyumu*.

- ÇELEBİ, Ercan, "Mübadillerin Yunanistan'daki Mal Kayıtları ve Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri", *Çağdaş Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C.5, S.12, İzmir, 2006.
- ÇETİN, Necat, "Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA) Muhtelit Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnamelerine Göre Gelibolu'ya İskan Edildikleri İdari Birimler", *Uluslararası Gelibolu Sempozyumu Bildirileri*, Çanakkale, 2013.
- ÇETİN, Necat, "Torbalı Nüfus Arşivi Atık Nüfus Esas Defter Kayıtlarına Göre Mübadil Kayıtları Üzerine İnceleme (1927-1932)", *Mübadele Şen Gittik-Yaşlı Döndük*, Samsun Mübadele ve Balkan Türk Kültürü Araştırmaları Derneği Kültür Yayınları Serisi 7,, Samsun, 2011.